

„A TERMÉSZET“ előfizetési ára melléklapjával, a „HALÁSZAT“-tal együtt: egy évre 6 korona.
Gsupán a „Halászat“ egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

csikszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Az emberi nem tavasza.

Morus Tamás képzelte szigetet írt le regényében, melyet „Utópiá“-nak nevezett. A szigeten a képzelhető legjobb állapotok uralkodnak és lakói mind jólétben és jókedvben élnek. Ebből megértheti az olvasó, hogy Utópiá szigetén majdnem mindennek ellenkező módon kell végbemenni, mint napjainkban nálunk, ahol az emberek arról panaszkodnak, hogy betegek, ahol majdnem senki sem biztos semmi felől (legalább olyan felől, ami jó), ahol alig találunk embert, aki megelégedett; ellenkezőleg mindenféle olyan beszédeket hallunk, melyek azt árulják el, hogy a beszélő zaklatott, lehangolt és rezignált.

Általánosságban beszélek. Hogy vannak-e kivételek? — Nem tudom. — Ritkán találkozom olyan emberrel, akinek a nap minden órájára tizféle baj és kellemetlenség ne jutna ki, ha ugyan bevallja. És ez az általános állapot magyarázza meg, hogy az ellenkező, vagyis a jobb állapot, melyben a mi bolygónk megszűnnék „siralom völgye“ lenni, az emberiség nagy részének képzelő erejét meghaladja.

És ebben a tudatban jó Morus Tamásnak Utópiá szigetét, mint a lehetetlenség és képtelenség mintaképét állítják elének minden országok „praktikus“ publicisztái, jogászai, államférfiai.

Mi ebbe — úgy látszik — bele is nyugodtunk. Mert mindenre, ami ugyan jó volna, de ami éppen olyan elérhetetlennek látszik előttünk, mint a lelánczolt Tantalusnak a környezetében kínálkozó, de rá nézve hozzáférhetetlen étel és ital, azt szoktuk mondani, hogy „az

Utópiá“. Vagyis dehogya! Most már nem is nagy, hanem *kis betűvel* írjuk. Mert annyi, elérhetetlennek látszó pium desideriumra bukkanunk életpályánkon, hogy az Utópiá név közönséges főnévvé degradálódott, lévén az „utópiák“ száma végtelen. De tekintettel e hasábkra, melyek a természettudományoknak szentelvek, joggal kérdezheti tőlem az olvasó, hogy mi közük van a természettudományoknak az utópiákhoz?

Éppen ez az, amire rá akarok térni. És hogy ne sokat kerüljessük a kényes dolgot, röviden fölteszem ezt a kérdést: „*Ismer-e a természettudomány utópiákat?*“

Akárhogy forgatjuk is a kérdést és akárminő módon igyekszik is valaki ezt a fogalmat a természettudományok bevehetetlen várába becsempészni, az eredmény mégis csak az marad, hogy a természettudomány előtt utópiá nincs.

A természettudomány ismeri ugyan e két fogalmat: „*fizikailag lehetséges és fizikailag lehetetlen*“, de egyszersmind határozottan visszautasít minden olyan nézetet, hogy valami, ami fizikailag lehetséges, elérhetetlen volna.

Fizikailag lehetetlen az, hogy a föld legyen az a középpont, mely körül a nap forog, vagy hogy a mi földünk forogjon a hold körül. Fizikailag lehetetlen, hogy az égi testek mai relatív állásában a patakok és folyók, magukra hagyva, a síkságról fölfelé folyjanak a hegyekre és nem lefelé a hegyekről a síkságra. Fizikailag lehetetlen, hogy a hidrogén és az oxigén az ismertnél másforma arányban alkossa azt a folyadékot, melyet víznek nevezünk. Fizikailag lehetetlen, hogy a protoplasma, mely a szerves élet alapja, mai összeté-

telében 200 °C-nyi hőmérsékletben még élve maradjon.

Miért lehetetlenségek ezek? — Azért, mert a természet megmásíthatatlan törvényeivel homlokegyenest ellenkeznek. *Ellenben minden, ami ezekkel a törvényekkel nem ellenkezik, lehetséges.*

És a természettudomány embere mindent, ami fizikailag lehetséges, vagyis — értsük meg jól! — ami a fizikai törvényekkel nem ellenkezik, elérhetőnek kénytelen tartani. Mivel pedig a természettudomány semmi után sem töri magát, semmit sem igyekszik megvalósítani, ami a világegyetemen uralkodó törvényekkel ellenkezik, ennél fogva az emberiség javára irányuló minden törekvésének előbb vagy utóbb beálló sikeréről meg is van győződve.

Ebben az értelemben nincs rája nézve utópia és ebben az értelemben, ezen az alapon, a legvakmerőbb reformátor.

Az emberiség szebb jövőjében csak egy fórum bizik föltétlenül, csak egy fórum tartja ezt a jövőt olyan ragyogónak, minőnek a hétköznapi emberek nem is álmodják, — és ez a fórum a természettudomány. Az évről-évre sűrűbben kínáló tapasztalatok igazolják is ezeket a reményeket és a laikus előtt ma még jóformán hihetetleneknek látszó csodálatos vívmányok bekövetkezése a beavatottak előtt csak idő kérdése.

A természettudósok közt a messze-

Alkonypír.

*Oly hallgataz, borongó,
Oly bús a rengeteg,
Mint a reményfosztott,
Tépődő nagy beteg.*

*De azért türi büszkén
S fájdalma szóttalan;
Panasz-szava se hangzik,
Hogy fénye oda van.*

*Csak néha hull az ágról
Fehér, friss hótömeg.
Ilyenkor tán az erdő
Fagyott könyve pereg . . .*

*Im, alkonyul. Az égbolt
Ölt tiszta rózsaszínt.
Úgy tűnik, a magasból
Milliónyi rózsza int.*

*A sok virágzó rózsza,
Mit elrabolt a tél,
Tán mind az égbe szállott,
Tán onnan int, beszél.*

*Minthogyha a bús erdőt
Biztatnák édesen:
Hozzád újból leszállunk
Tavaszi éjjelen.*

*A biztatást megérti
A néma rengeteg,
Szellő csókolja arczon
S hűlt szíve megremeg.*

Feteki Sándor.

látó magasabb értelmek meg vannak győződve arról, hogy az emberiség mindent, ami után szíve rejtekében eped és sóvárog, el fogja érni és meg fog valósítani. És épen ez a vakmerőnek látszó, de mégis biztos tudat lett napjainkban a természettudományok legnagyobb erejévé és a köznép által eddig lehetetleneknek tartott dolgok kategóriája a fizika, khémia és az élettan napról-napra intenzívebbé váló sugarai alatt egyre kisebb és kisebb csoporttá zsugorodik össze.

Mit mondtak volna őseink arról, ki jóslatképen hirdetni mertte volna, hogy valamikor nemesak egyik városból a másikba, egyik országból a másikba, hanem a tengeren át is — tengerfenékre rakott kábel révén beszélgethünk ismerőseinkkel? Mit mondtak volna arról, aki olyasmit mert volna nyilvánosan jóslni, hogy eljön majd valamikor olyan idő is, melyben az emberi beszédet, éneket örök időkre meg lehet őrizni és hogy az ősapák hangja az élő beszéd egész közvetlenségével fog megszólalni a késő dédunokák előtt? Biztos, hogy örültnek nyílánították volna, még hivatalosan is. Épen olyan képtelenségnek látszott volna akkor az, (ha ugyan akadt volna ember, aki ilyesmire gondolni mert volna), hogy egy pillanat alatt lerajzoltathassunk egész nagy nyüzsgő-mozgó embertömeget, sőt még egy szétrobbanó bombát is, épen abban a pillanatban,

A rab-király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

Irta: **Bárony István.**

(11. folytatás.)

Gyanus jelek.

Az égő nád szagát azután napról-napra érezték a rengeteg erdőben lakó „szabadok“.

A levegő tele volt füsttel s már nem is lehetett tudni, melyik felhő igazi az égen és melyik van parázni a földön.

nyí koromszemcsékből, amiknek a milliárdját egybegyűrve hajsztolta maga előtt a végtelenség útjait a szél.

Valami történt odalent a síkon, ami nyugtalanságot keltett mindenfelé. Az éjszakák félig-meddig nappalokká váltak az állandó fényesség miatt, ami az égjáról élesen verődik vissza s ami olyan volt, minha tíz nap akarna felkelni, kibújni a szemhatár mögül, de nem bírta.

Ott a pokol tüze égett, olthatatlanul.

A zaklatott, holtra rémült ember nem tudott magán másképen segíteni: felgyújtotta a nádrengeteget, hogy kiüldözze belőle a szörnyű rémet, az emberevő tigrist, amely ott választott volt magának lakást s onnan rendezte borzalmas kirohanásait a falvak környékére, a védtelen, kétségbeesett pásztornépre. A szárnyasok legkönnyebben hozhatták a híreket, hogy mi történik a pusztaságon. Villám minden hajnalban azzal indult el az őserdő széléről, hogy egy óra múlva

ittthon lesz és jelenti a királynak: mi ujság, mikor lesz már vége a korombúznak, amit a Felség orra sehogy sem tudott megszokni. De bizony a sólymot nem látták estig az erdő urai, ha egyszer elragadta a vadászszennvedély, amelynek alárendelt mindent. Hiába indult hazafelé, hogy a legújabb tapasztalatokról számot adjon: a kétségbeesetten röpködő, jajgató, szakadatlanul mozgó lápi madarak látása megrészegítette. Dózsolt a gyilkolás gyönyörében s egyik bibiczet a másik után vagdosta le a levegő hullámai közül.

Gonosz, a héja, maga is megsokalta, amiben nyilván nem kis része volt az irigységnek. Hisz ez a szárnyas hiéna minden nagy ügyessége mellett sem tudhat méltó vetélytársa lenni a sólyomnak, amely akkor kerít magának zsákmányt, amely perczen akar. A sólyom annyi, mint a czikázó villám; vágása akár a hasogató menykőcsapás. Ő maga is tudja ezt s inkább nem támadja a földön ülő madarat, nehogy amint lecsap reá, önmagát törje össze zuhanása tüzezzel s ellenállhatatlanságával. Alig hallotta Gonosz, hogy a király nyugtalankodik, leszólt hozzá: — Villámot várod! azt ugyan várhatod. Bibiczekre meg gémekekre vadászik. Kisebb gondja is nagyobb ilyenkor, semhogy veled törődjék. Majd megjön este, jóllakva, kifáradva; — akkor talán leereszkedik, hogy szóba álljon veled.

Szultánt ez a fitymáló, ingerkedő beszéd kihozta sodrából. Dübörgő hörgéshez hasonló hangon ordított fel: — Hol van Vitéz? Hívjátok ide nekem a kollégámat!

Vitéz, a sas, csudálkozva értesült koronás barátja izgatottságáról s nagy körívben ereszkedett le egy óriás fölgyre, amely alatt az oroslán hűsölt. — Mi baja az afrikai hősnek? kérdezte barátságos hangon.

mikor szilánkokra pattanik szét és úgy, hogy a szilánkokat látni lehessen. Pedig a bomba olyan hirtelen robbanik szét, hogy emberi szem nem bírja látni a szétugró darabokat. A fotografáló készülék azonban gyorsabban lát, mint a mi szemünk és *oly gyorsan rajzol, mint amilyen gyorsan lát*, vagyis hiven papírra fest olyan pillanatnyi jelenségeket, amelyeket gyorsaságuk miatt a mi látószervünkkel észé sem vehetünk.

Ha akkor, mikor nagy ügygyel-bajjal, nem is olyan régen, lerakták a tengerek fenekére a távirókábeleket, valaki azt mondta volna, hogy pár évtized múlva ez a vívmány már fölösleges lesz, mert Európából Amerikába kábel nélkül *a pusztá levegőn át* lehet majd beszélgetni, vajjon az illető jóst nem mondták volna-e bolondnak? És ma *Marconi* már ezt a csodát is megvalósítja. Meg kellett ennek is valósulnia, mert nem ellenkezik a fizikai törvényekkel. Hiszen összehasonlíthatatlanul nagyobb távolságból, magából a napból is kapunk a világyűrű étherén keresztül földünkre telegrammokat, minden drót közvetítése nélkül. Mikor például valamelyik nagyobb napfolt a naptányér közepe felé halad, akárhányszor megszólalnak távirószobáink jelző készülékei.

Ma még mosolyognak affölött, ha valaki azon töri magát, hogy olyan készüléket találjon föl, melyen egyik világrészről a másikba lehessen — *nem beszélni, hanem látni*. Pedig ez sem ellenkezik a fizikai lehetőséggel és valamikor meglesz. Csak az alkalmas módnak és a készüléknek kieszelése idő kérdése még. Képzeljük el már most azt az állapotot, mikor majd innen Budapestről fogjuk nézni a braziliai erdők csodálatos növényi és állati életét, még pedig nem fotografikus felvételek képében, hanem úgy, ahogyan épen abban a pillanatban ott helyben él és mozog minden, ahogy a szellő lengeti a növényzetet, ahogyan a madarak és a pillangók röpködnek. Néhány percz múlva meg, ha úgy

tetszik, nézhetjük az afrikai pusztákon járó karavánokat. Elárulhatom azonban, hogy a természettudományok templomának legbeavatottabb papjai, kivált a biológiai szakmákkal foglalkozók, a laboratóriumok csendes légkörében folyó bizalmas beszélgetések közt az imént említett csodaszerű fizikai vívmányokat csak előkészületnek tartják még nagyobb és egészen más irányú vívmányokhoz. Hogy mik ezek, azt a most még kislelkű és gyöngé fölfogású embertömeg előtt talán nem is indokolt apróra részletezni; de annyi áll, *hogy magát az embert illetik: az ember szervezetét és természetét*. Azok, kiknek lelki szeme messze túl bír hatolni századunk kódén át a jövő fölragyogó hajnalába, ott új, a maitól lényegesen elütő emberiséget látnak. Olyan embereket, akik épek, egészségesek, erősek, hosszú életűek, vidámak, jólelkűek, békeszeretők, szépek, eszesek, egytől-egyig finom műveltségűek és valamennyien abban a jólétben élnek, melyben ma még a legfelsőbb tízezer kiválogatott crème-jének is alig-alig van része. A mai ember átlagban gyöngé, beteg, rút, eltorzult alakú, tömegében buta, gyarló eszű, önző, veszedő, ellenségeskedő, majd csüggedő, aggódó és élete nagyobb részében lehangolt. Minden benne van öröklött természetében és nem egyéb, mint visszhangja és eredménye annak a létért való küzdelemnek, mely az ő állapot vad viszonyai közt még sokkal brutálisabb volt, mint napjainkban.

Arról van tehát szó, hogy az emberiség a maga kebeléből alkosson egy tökéletesebb, jobb természetű, nemesebb idegrendszerű emberfaját, mely a maihoz olyan viszonyban álljon, mint aminőben áll például a damaskusi szőlőtőkék remek aranyszínű és fölséges zamatú fürtje ahhoz a serétszemű, fanyar és keserű vadszőlőhöz, melyből nemesítés útján keletkezett.

Hogy miképen lesz ez megvalósítható, erről ne beszéljünk most. A probléma megoldása fizikai és fizio-

— Alattvalóid közt engedetlenek és léhák vannak, — bögte indulatosan. Villám rég sehol sincz, pedig napi parancshan volt, hogy övé a híradás kötelessége. Követelem, hogy hazahívd és példásan megfenyítsd.

A sas bámulva és komoran hallgatott. Végre megszólalt: — Nem jól teszed nagyúr, hogy ily fennen beszélsz. Tudnod kellene, hogy a vándorsólyom legkedveltebb szolgálóm, akit megbüntetni különben sem tudnék. Ő gyorsabb mindnyájunknál. *Suhanó*, a törpe sólyom az egyetlen, aki utoléri; de vele szemben ő is tehetetlen. *Suhanó* a röpülő sasnak is a hónaljába vágódik, ha akar s kikezdi, kimarja; — de *Villám* ép oly ügyes akrobata a levegőben, mint ő; jaj volna neki, ha meg merné támadni. Azután, (itt felemelte hangját a madárkirály) ki is kérem magamnak, hogy néppemmel megkérdezésem nélkül rendelkezézzél.

Az oroszlán boszusan mordult fel: — Mit? te megleczkéztetsz ahelyett, hogy királyi barátságomra büszkén, a kedvemben járnál? Tudd meg tehát, hogy minden hányivetiséged ellenére is nagyon csekély vagy hozzám képest. Ha a röpülés adományá az enyém lenne, úgy vernélek el, ahogy akarnálak. Legnagyobb tulajdonságod a röpülés, neked csak arra jó, hogy nem épen túlságos *vitézül* tudj előlem kitérni.

Szörnyű vijjogás szakította félbe e szavakat. *Vitéz* a tölgyfa koronáján tollát borzolva, nagyokat rikácsolva, verdeste szárnyait.

— Szárnyasok! . . . madarak! . . . szolgálaim! . . . igazi urai a világnak! . . . — kiáltotta, — hallottátok-e? A négy lábú barom megsértett engem s bennem valamennyiteket. Jók voltunk hozzá s ő még lenéz, megvet! . . . A földhöz

ragadt *féreg* megvet *minket*, a felhők közt járó korlátlan szabadokat! . . . Ha ketten egyszerre rohanunk neki, kiverjük rögtön a szeme világát. Vak koldus lesz belőle, minő a vakondok. De az legalább járja a föld alatt is a maga útait; — hanem mit csinál szem nélkül az oroszlán? Legfeljebb ordít, mint a számár. Vajjon melyik kérdő siet majd hozzá panaszos éhbömbölésének a hallatára, hogy így szóljon: te kolduskirály, gyere, egyél meg engem; eljöttem hozzád magam, minthogy vadászni már nem tudsz! . . . Az erdő henczegő zsarnoka büntetést érdemel, korlátlan szabadság! Jertek sorakozzatok, jeladásomra rohanjátok meg; — tépázzátok meg; — hadd emlékezzék a mai napra! . . .

Erre a lázító beszédre különös mozgás támadt az erdőségben. A ragadozó madarak *egész légiója* jött suhanva, villanva, zuhogva s mind a sas köré gyülekeztek. Még Gyász sem hiányzott, a félszemű holló. Sőt előkerültek a szajkók, a hegyescsőrű fakófánccok, a varjúk és a szarkák. Olyan zsinat kelt rövid idő alatt, hogy az oroszlának szinte szorongó érzése támadt miatta.

Ki tudja mi történik, ha a válságos pillanatban elő nem toppan a bozótból *Ravasz*, az államügyész, akit *Hóhér* kísért. A hiúz tudniillik nagyon is adta, hogy ő a trón rókona, el nem maradhat a Felső mellől.

A vén rókának csak annyi ideje volt, hogy hamar odasúgja Szultánnak: — Király ne felelj most. A harag mindig rossz tanácsadó. Bíz rám a dolgot; én majd elintézem. A felelősséget magamra vállalom.

Annál pedig nincs kellemesebb, mintha a bajban levőről valaki leveszi a következményekért való helytállás súlyát. Ezért még a királyok sem szoktak neheztelni. Szul-

logiai szempontból tökéletesen lehetséges; és mivel kívánatos is, biztos, hogy be fog következni. Csak a mai lelkileg rövidlátó emberiséget kell arra képesíteni, hogy el bírjon látni ama távolba, hol az imént mondott ideál, mint nemünk világító tornya, világít felénk a jelen sötétségen keresztül. Ha az elérendő cél a többség meg fogja ismerni és lépteit feléje fogja irányítani, attól kezdve a megteendő út nem lesz sem nagyon hosszú, sem nagyon nehéz.

Főleg *Darvin* tanulmányai óta emelkedett bizalmunk ilyen magas régiókba. Ha a tökéletlen mikróbiúmokból, a természet maguktól működő erői folytán létrejöhettek számtalan középformán át a mai ember, ha a moszatok vagy egyéb hasonló kezdetleges szervezetekből ki birt formálódni a fölséges illatú, színű és alakú rózsa, akkor a mai emberiségből is lehet még idomítani tökéletesebb fajt, mely a mai fölött olyan magasan fog állani, mint a jelenlegi átlag-ember áll a majmok fölött, vagy még sokkal magasabban.

Mindez azonban csak akkor fog létrejönni, mikor az általános műveltség melege fogja áthatni a társadalom valamennyi rétegét. *És előbb uralomra kell jutnia az emberiség kormányzatában a természettudománynak*, mely most még csak előkészületeit teszi — csöndesen és zajtalanul — a nagy világhódításhoz. *A természettudománynak ma még csak igen csekély jogai vannak nemünk sorsának irányításában.* A nemzeteket egészen más faktorok kormányozzák, mint a természettudomány, különösen pedig egészen mások, mint a biológia nagy munkával földéritett törvényei és az e törvényeken alapuló világnézet, a maga magasabb rangú filozófiájával.

És az a hódítás békés, vér nélküli lesz. Az lesz, mert önmagától, szükségképen és elnyomhatatlanul fog bekövetkezni, mint ahogyan a növekvő tavaszi melegtől naponként, fokozatosan, láthatatlan mozgással,

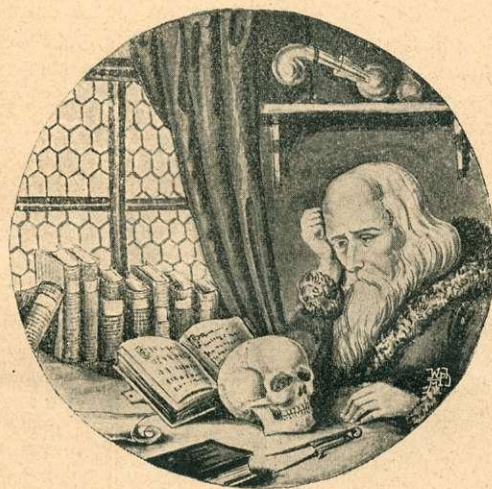
de biztosan és elnyomhatatlanul kitavasodik a mező, rét, erdő és puszta.

Akkor az emberi brutalitás által lekopasztott és letarolt föld visszakapja ismét egykori díszait és szépségét s a rossz viszonyoktól agyonzaklatott, agyonnyargatott emberiség ki fog végre bontakozni az állatiasságból, hogy magasabb rangú, szebb életet éljen.

Eddig még tél volt. De a kikelet lehellete néha már érezhető egy-egy természettudós dolgozatában. A még gyér tavaszi fuvalmak épen csak a talaj felszínét bírják még kissé felenyhíteni. *De hogy az általános rügyfakadás és virágzás beálljon, a természettudomány napjának melege kell, hogy a talaj mélységeibe is lehatoljon.*

Az emberi nem tavasza nem volt, hanem még csak lesz!

Sajó Károly.

tán kegyesen intett Ravasznak: — Tedd amit akarsz, hűséges hívem.

Ravasz nagyot vakkantott: — Felséges szárnyas úr, vitézek vitéze! nagy félreértés van köztetek. Az én hatalmas uram, az oroszán, mindig megbecsült téged és egész népedet. Most egy hosszúmájú bűvész okozta a zavart közöttetek. Ha már így van, kénytelen vagyok megvallani. Hóhér fogadott velem, hogy bolonddá tesz mindnyájatokat; hasbeszéléssel utánozza a király hangját s gorombáskodik veletek, hadd pukkadjatok egyszer ti is, akiknek olyan jó sorotok van.

Hóhér kővé meredve bámult Ravaszra. Szerette volna nyakon kapni s hamarjában kirázni belőle a szuszt; de olyan zsvajv kerekedett fölötte, hogy kénytelen volt arra ügyelni.

Hiába nyávogta: — Nem igaz! nem igaz! a felriadt madarak lármája elnyomta a szavát. S ha még csak ez lett volna! . . . De egyszerre csak nagyot bődült maga a király is: — Mit mertél te a hátam mögött? te pimasz! Fogadsz az én bőrére? az én káromra? . . . Rögtön elhord magadat, vagy palacsintává lapitalak. Pusztulj előlem, vakmerő!

A hiúz rémülten osont be a bokrok közé, onnan vinyogta vissza: — Nohát ez hallatlan! A király maga is elhiszi! Megpukkadok; meg én!

A többi, amit még nyöszörgött, elveszett a madarak okozta zajban. A szárnyasok kergetni kezdték; esipték, vagdalták mindaddig, amíg egy nagy fa odvába nem menekült előlük. Csak Vitéz maradt a helyén. Onnan szólt le.

— Jól van, elfogadom a mentséget, de azért tudom, amit tudok. A diplomáciai érintkezést ugyan nem szakítom

meg a négylábuak fejedelmével, hanem felkérem őt, hogy ezentúl csak az ő népével parancsoljon. Ahogy én tudom, odalent nagy dolgok folynak; az ember tömegesen mozdult meg; mindenütt csoportokat látni; a tanácskozás elkeseredett és hogy miről folyik, azt abból sejteni, hogy a Menyörgők száma napról-napra jobban szaporodik. Mi szárnyasok tudjuk, mit jelent ez. Az ólomdarázs veszedelmes, mert láthatatlan és sokkalta jobban repül, mint a leggyorsabb madár. Mi elmenekülhetünk; mi az emberrel ki nem kezdünk, harcba övele nem bocsátkozunk. Elhúzódnak innen; mindaddig, amíg újra csend és béke van. A négylábú urak maradjanak itt magukra és segítsenek magukon, ahogy tudnak. Végre is nem látjuk be, miért legyünk nekik fegyvertársaik, holott a szövetségből nekünk jóformán semmi hasznunk sincsen. Sőt ha meggondoljuk, hogy India gyöngyének a vérszomja okozta a Menyörgők mozgását: inkább még rosszabbat okozhat a dolgok. Hisz ezelőtt békességben éltünk; az ember valahogy belenyugodott, ha egy-két barmát a farkasok és medvék lerágták. De most magára az emberre vadászik a *Csikos Fojtogató*, akinek nem kell egyéb ital, csak édes embervér. Csináljon a négylábú király amit akar. Mi a magunk bőrét joggal féltjük. Mihelyt igazán baj lesz, elköltözünk innen.

Ezzel kiterjesztette roppant szárnyát s megindult felfelé, a pirosszegélyű felhők irányába, amelyekre épügy süttött a hajnalpir, mint a messzeségben égő náderdő sárgavörös fénye.

Afrika hőse egyedül maradt.

Elnézett a távol ködébe, ahonnan a veszedelmet most már kétségtelenül várnia lehetett.

Az orvmadarak lét- fentartási működése.

(Folytatás.)

nagy és hatalmas erejű sasfajoknak, kivált az igen vén, monogamiában nem élő s elvonult életet folytató példányoknak *aját birtokolt* vadászterületük van, ahol a teljhatalmú vadászúr szerepét vive, semmiféle idegen

betolakodást meg nem tűrnek, párharczot, még pedig nem ritkán élethálárra szóló elkeseredett viaskodásokat vívnak a betolakodó kalandorokkal s győzelem esetében kiűzik a szárnyas orvvadászt féltékenyen őrzött területeikről; — ellenkező esetben azonban ők lesznek a menekülő, kiűzött felek. Gyakran megesik, hogy a párbajozók (rendesen hasonfajúak) közül az egyik, de sőt néha mind a két fél is halva marad a csatatéren. — A nappali orvmadarak támadási módja (az akezió)

különböző ugyan, de közös tulajdonságuk *fölibe kerekedni* a kiszemelt prédának, mielőtt arra lecsapnának és pedig úgy a földön ülőknek, mint a repülő madaraknak is, mert csak felülről lefelé, illetve *alácsapva* képesek áldozatukat megragadni, még azok a fajok is, melyek kizárólag csakis repülő madarakra vadásznak, vagyis amelyek csak röptében képesek a szárnyasokat megkaparítani, mert vannak ilyenek is, például a sólymok nagyobb része; és viszont

léteznek oly fajok, melyek kizárólag a földön vagy vizen való prédaszerzésre utalvák és a repülőekkel szemben teljesen tehetetlenek. Ami pedig támadási módjukat illeti — mint föntebb már említettem volt — szintazonképen különböző, de az egymással közel rokonsági viszonyban álló fajoknál mindig ugyanaz. Eszerint némelyek például a földön ülő, valamint a levegőben mozgó állatok ellen való akciójuknál egészen sajátlagos eljárást követnek, míg más felekezetek tagjai más és ismét mások megint másféle jellemző módot használnak. Némelyek a *lecsapást* megelőzőleg *libegni* (billegni, szitálni, lógni v. sátorozni) szoktak a kiszemelt áldozat felett, úgy, mintha láthatatlan fonalszálon csüngenének. Így tesz például a vércse a mezők szabadjában, egyszerre csak *megáll* mozdulatlanul a tarlok felett; majd megmozdul a szárnya neki s verdesi a levegőt vele, sártort csinál szárnykarjaival maga fölött s csak inog, rezeg, mintha a puszták délibábjából ideszakadt fantom áltatná a szemet kápráztató játékával; majd egyszerre csak egyet kerít s a következő pillanatban testéhez kapott szárnyakkal aláhull áldozatára. — A vércsetempójú libegés némely szárnyas vadászónál elveszti ezt a különleges jellegét, a szárnyak rezgés-, avagy remegésszerű mozgása elmarad s a fantomszerű kép helyett egy erőltetetten mozgó alak tűnik a szem elé, mikor például az ölyv *verdesi* a szárnyát nagy lomhán, de azért bizonyos kimért tempó szerint, míg azután lerohan ez is — és ezt a tempóját egyetlen a földről felragadandó prédánál sem mulasztják el. Viszont megint más fajok csak *kivételes* „lógnak“ vagy „libegnek“, például a réti sasok és kányák (Milvus), ha halat figyelnek a víz felett; — ellenben pedig a víz felett való libegést a halvágó sas (Pandion) már fajlagos szokásból teszi — gyorsan elsikló prédájának folytonos és pontos szemmel tartása végett, mint minden halvadász szárnyas. — A támadást megelőző tulajdonképeni *vadászati módot* illetőleg, ebben ép oly jellemzően sajátos tulajdonságokat, különbségeket tapasztalhatunk, mint a támadást megelőző viselkedés (előkészület) és támadásnál (akezió). Ennek illusztrálása végett rámutathatok például a halászmesterkedő orvmadarakra. Így a kányák, kabák (Circus), rétisasok ugyan mellékesen halászzattal is foglalkoznak, de mint nem tulajdonképeni halászó madaraknál,

Ott csakugyan mintha az örök pokol égett volna, úgy bujkáltak a vörös lángnyelvek végig a rónaság mélyét borító nádasban, a magas füvel borított zombikon, amely között olyan jó titkos búvóhelye volt nemrég a tigrisnek.

A Csíkos Fojtogatót az első füstoszlop menekülésre készítette ugyan, de az ember rettegéssel párosult haragja már csak a bizonyossággal elégedhetett meg. Hadd égjen le az egész terület, ahol az emberevő otthon lehetett. Hadd válják perjévé, hamuvá a sűrűség, ahova a gyilkos behurcolgatta áldozatait.

A zombikos már olyan, mintha ezernyi ezer nagy vakondtúrás földné a pusztaságot, feketén, gyászosan. Közte a zombikárokból még a víz is szurokszerű s a behulló tüzes perjétől langyos. Ott már semmiféle állat sem tanyázik. A madarak eltűntek, — a vidrák elvándoroltak, — a lápi óz ki tudná merre bújdosik? A réti farkas éjente már nem szokik itt zombikról-zombikra, nagyokat szimatolva a levegő áramlásával szemközt.

Ahol az ember ráakad egy-egy fehérlő koponyára, sirva, átkozódva szedi össze, boszút esküszik a banditára. Akinek jártányi ereje van, az gyülekező helyekre siet, ahová dobszó, meg félrevert harang kongása hívja a népet. Lázban él mindenki, aki a panaszokat s a sirásokat hallja. A Menyörgők fegyvereiket rázzák, emelgetik, — esküdznek, tombolnak, halált kiabálnak... Mind idekészül az erdőségbe, ahol a Csíkos Fojtogató, meg szörnyű társa, az elszabadult állatkirály lakik.

Ezeket a híreket egy kóborló farkas hozta, amely a tanyai kutyák egymásnak szóló üzenetéből értett meg apránként mindent. A gyors lábú farkast ki is nevezte a király

kengyelfutónak. Most, hogy a szárnyasok hadával megszünt a benső barátkozás, gondoskodni kellett a postaforgalom épségéről. Éjjel csak megjárta; akkor a szárnyas egerek még híven megtették a magokét; Csúnya csudákat művelt; kétszer is megjárta a nagy messzeséget a síkságtól a hegyesség lábáig s új meg új adatokkal megrakodva tért vissza. Az alkonyat elindította útjára a kengyelfutót; az csak reggel felé vánszorgott elő holtfáradtan. Napközben darazsak és szitakötők vágattak szanaszét a környéken s innen is, onnan is összeszedtek valamit, amit jó volt tudni. Az egész környék nagy messzeségben úgy készülődött, mintha mozgósítva lett volna. A félrevert harang szomorú hangja jóformán sohasem hallgatott el. Zulejka, mintha valósággal megőrült volna, szenvedélye hatása alatt egyre folytatta borzalmas mesterségét; nem múlt nap, hogy vérben ne fürdött volna. Váratlanul és kísértetszerűen jelent meg az emberlakta helyen; jöttét nemsokára halálordítás követte valahol. Mire az emberek összefutottak, már csak azt láthatták, hogy egygyel megint kevesebben vannak. Néha megpillantották a kullogó tigrist, amint zölden izzó szemével hátra-hátra tekintett, szájában tartván zsákmányát, akinek a számára nem lehetett már szabadulás.

Az őserdő köré napról-napra szorosabb gyűrűje fonódott az ezernyi-ezer elszánt embernek, aki mind arra esküdött, hogy inkább meghal, de az indiai rabló rettegését nem állja tovább.

(Folytatása következik.)

halászati módjukban nincsen semmi jellemző, inkább az ötlet-szerűség jellegét viseli magán. Ha ugyanis esetleg préda kínálkozik, vagy kóborlásaik közben úba eső halaszvízre találnak, vagy pedig ha érzélatosan teszik is halászati kirándulásait: halászati módjuk egyszerűen inkább felületes széttekintésre szorítkozik s ha zsákmány akad, némi lebegés után meglehetősen ügyetlenül alácsapnak rá; a rétisastól eltekintve azonban siker meglehetősen ritkán jutalmazza különben is lomha igyekezetüket; azután meg mert — mint a példaszó tartja: „aki minek nem mestere, hóhérja annak“. — Az élő villám, az ezerszemű, fáradszathatlan halvágónak, a halvadász madarak eme ideáljának a munkája egészen más, csupa erély, csupa módszer és öntudatoság roppant képességekkel felruházva! A szenvedély veleszületik, mint a vizek tigrisével, négy lábú rabló társával: a vidrával. Nem keresi a tavak, mocsarak félholt parti halait, amit kivet tavaszi szélfuváskor a tó vize magából, mint amazok az ötletszerűen halászó madarak, — hanem *hivatottságából*, égő vadász-szenvedélyéből kifolyólag bizonyos szakszerűséggel, igazi vadászhoz méltóan hódol hivatásának, amelyben egyszersmind a kenyérkérdés is kulminál. Folytonosan a víz fölött lebeg, rendszeresen alig puskalövésnyi magasságban s folytonos vizsgálódások közt alá s fel messzire bejárja lankadhatatlan szárnyain a vizek hosszát, a tavakat és általában minden halas vizet, amely csak lakóhelyének környékében fekszik és e tekintetben oly jó topográfus, hogy nincs halas vízterület — még a legkisebb vízfoltot sem véve ki, — melyet tapasztalásból ne ismerne s időnként fel ne keresne, még

pedig némely pontját a folyónak, vagy egyes vizeket naponként majdnem perczre ugyanazon időben, vagy legalább is ugyanazon órában. Szóval területeit napról-napra rendszeresen levadászsa — és úgy látzik azt is tudja, hogy területének hol, melyik részén s mely időben a körülményekhez képest érhet bizonyosan észelt, amiben aligha a sablonos „öszön“-nek, mint inkább a tapasztalás szülte észszerű számítás-, tehát a tények logikájának van igazi része. Mikor azután prédát fedez fel éles tekintetével, hirtelen csak *megáll* a levegőben, mintha bűvölet szegezné le és lebegremeg fénybe, kékbe tűnő fan-

tom gyaunánt a csillogó, sziporkázó fényáradatban s azzal puff! odavágja magát a vízre, mint égből hullt sulyok, hogy azt hinnők, pogácsává lapul a roppant ütéstől! Leceapáskor czikázó villám a levegőben, valóságos élő istennyila, midőn odapuffan a víz tükrére, hogy az illanó halba beleakaszsa horgos karmait — és e pillanatban képtelen ráakadni a kutató tekintet. Csak a magasra felcsapó víz hullámot látja, amint a szökőkút felvert záporával hull vissza a tajtékzó víztestre; míg a madár eszményi jelenséggyanánt a láthatatlanság rejtelmébe mélyed... elnyelik a hullámok nyomtalanul. De ez csak egy-két érdekfeszítő pillanatot csalódása. A másik perczben már — mintha a vizek istene repítene fel a hideg hullámsírból — röppentyűként vágja fel most meteoroként ragyogó testét a magasba, karmai közt ficzkándó prédát tartva — s megrázkódik, hogy a színek özönével sziporkázó vízgyöngy-zápor támad körülötte, azután pedig kivág a nagy térségbe. Könnyed légi alakja ringva-játszva őrizzza meg az éthert, a napsugár ráveti aranyát s fénylő testének csillogása lassanként elvész a kékséges mindenség falánk végtelenségében. — Menynyire különbözik a halvágó leírt vadászati módjától a parti apró haltolvajok: a *czerkók* zsákmánykeresési módja, azaz, hogy ezeknél voltaképeni vadászati, illetve halászati módról alig beszélhetni, mert merőben az esetlegre, véletlenségre bízzák magukat, mint a mólók ácsorgó, korgó gyomrú semmittevői, parazitái, kik seregestől lepik meg a kínálkozó jó alkalmat — ép oly tolakodó, határtalan szemtelenséggel, mint ahogy az élődi czerkóknál tapasztaljuk, melyek szintén inkább csak a hulladékokra szorítkoznak s a halaknak csakis a legsilányabbja, legapraja a „szemét halak“-nak, jut nekik. Másképp van ez azonban a nagy sirályoknál, a halfarkasoknál s azoképen a cséreknél is; mindamellett még ezek is csak kontároknak nevezhetők a halvágó halászmesterkedésével szemben és már csak azért is, mert hiányzik náluk az a kitűnő ragadozási eszköz — egyben fegyver: a karmok, — melyek a halvágó ragadozási képességét annyira hatványozzák. Halászati módjuk azonban bizonyos tekintetben mégis a halvágóéhoz hasonlít, habár sokkal kevésbé érdekes és megragadó motívumok keretében folyik is le az. Szolidan, komolyan sétálják meg a levegőt; átlibegnek lassan, szigorú figyelemmel a vizek felett s ekközben vizsgálódnak erre is, arra is, nem merül-e föl valami sejtelmes kicsiségű haltestecske a síma víz áttetsző tükrö-lapján, hogy azután azonnal a cselekvés terére lépjenek, persze nem valami rohamos sietséggel, mert ez a sirályfélenek nem szokása, noha a „keszég“ felette illanékony halállat. De eleve elárulja magát a hanczúrozásával. Szokása ez már a halapróságnak! Pedig odafenn a gonoszok mindjárt észreveszik a czikázásukat s odatartanak, mint a farkasok a vérszagra. Megáll egyik is, másik is a levegőben, mintha oda volna akasztva s verdesi a szárnyát, tempózik a magasban — mindig csak egy helyen; ekközben azonban le nem veszi a szemét a gyanús helyről — várva, mire végzi az apróság a hanczurozást. Alól pedig mintha megelevenednék a víz pár tenyérnyi folton: mozog, szántják a kicsi testek az egymást keresztező barázdákat nagy hirtelen. A kiálló fűszálak megmozdulnak-rendülnek, mintha beléjök ütődnék valami...

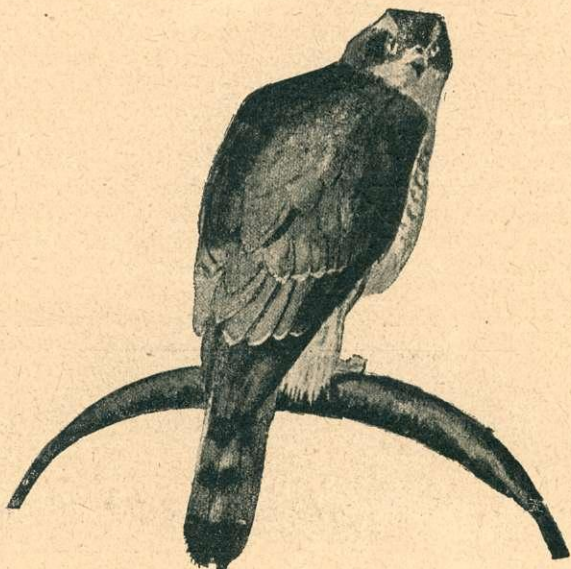

S. E. Lodge

pedig szél se lebben, fodrot se hány a víz... Így folyik egy darabig, de nem sokáig. A hallesők pedig csak libegnek tovább is, mert: türelem a halász erénye. Majd elválnak úgyis mindjárt, már válik is. Hirtelen nagy zurbolás támad a víz felületén... úgy tetszik, mintha valami kis raj szaladt volna szanaszét... és hirtelen ezüstös-aranyos testecskek villannak meg, mint piczurka ékszeres... Elérkezett a tevékenység pillanata a türelmes halászmester számára; csak erre várt! Idegesen megrándul a teste odafent s abban a pillanatban magára szedi a szárnyát; azután egyet csattan a víz, amint odacsapja magát a szárnyas halcsiszár s a jövő pillanatban már a levegőben apportirozza tova viczkázó prédáját. — Hogy a zsákmányszerzési ügyesség azon bizonyos fokán túl — mely az azonos fajok egyedeinél közös s illetőleg a tökélynek ugyanazon fokán áll — némelyek még kiválóan magasabb enemű képességgel is felruházzák, az csak azt bizonyítja, hogy az ösztönön kívül egy magasabb, nemesebb közrehatás; az ész, a szabad gondolkodás képessége az, mely a tapasztalások helyes felhasználására s ebből folyólag a ravaszságig menő tervszerűsége képesíti azokat a fajokat, amelyeknek a lét küzdelmeiben erre fölöttébb szükségük van létük biztosítására — s az ilyenek kizárólag ama felekezetekhez tartoznak, melyek bizonyos küzdelem árán felelhetnek csak meg *rendeltetésüknek*, mely valójában — vagy esetleg *ma már* rendeltetés híján — igen tág körre szoríthatók, vagy illetőleg a proletár sokoldalúságát igényli... És az ilyennek *éles esztét*, gondolkodási önállóságát — talán az „ösztön“-től függetlenül, amely pedig az állatoknál sokak által tagadásba vétetik, sőt feltevését bűnnek tartják, minthogy az *ész* az önálló gondolkodási képességgel kapcsolatban az ösztön befolyása, illetve abszolút hatása nélkül *egyenesen a lélek jelenlétének* megdönthetetlen bizonyítékául állítatik — leginkább azon ezerféle fufang, ravaszság bizonyítja, mely az elfogulatlan és pontos megfigyelő előtt nyilvánvalóvá lesz. — Talán vakmerőség, sőt az örültséggel határos, mindenestre azonban felettébb bizarr eszmének látszik egy *lelkes* sassal, sólyommal stb. előhozakodni akarni; de hát az is igaz, hogy a természettudományok terén sok sejtelem vesz még körül bennünket s azután mily csodás az indus fanatikusoknak a lélekvándorlásról szóló tizezer éves vallási regéje is... Azonban az bizonyos, hogy ép oly vakmerőség az állattól az értelem magasabb fejlettségét: az *eszt* megtagadni, mint annak jelenlétét a fenséges *erő* megszentelt, titkos régióival hozni kapcsolatba...

(Folytatása következik.)

Lakatos Károly.

A magyar zoológusok működése.

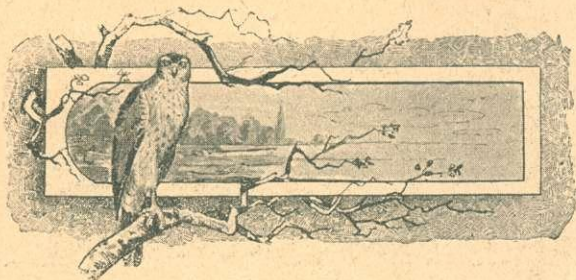
A K. M. Természettudományi Társulat állattani szakosztályának február hó 7-én tartott ülésén a Társulat pénztárnokának jelentése olvastatott fel, első sorban az „*Állattani Közlemények*“ aláíróiról, melyből kitűnik, hogy a január hóban kibocsátott előfizetési felhívásnak már eddig is öröndetes eredménye van, amennyiben 21 alapító és 103 rendes előfizető jelentkezett.

A. Aigner Lajos „*A mimikri*“ -ről tartott előadást, melyben a mimikri lényegét röviden ismertette, annak egyes jelenségeit kritikailag vizsgálta. Számos példával illusztrálja, hogy kivált a lepkék nem ellenségeik, hanem az időjárás kedvezőtlen volta elől rejtőznek; egyben rámutatva arra is, hogy sem az ember, sem a madarak vagy csúszómászók és rabló rovarok a lepkékben nevezetes kárt nem okoznak, ellenben az utóbbiak a hernyókban tetemes pusztításokat visznek véghez. Megezáfolni igyekeznek továbbá a mimikriek azt a tételét, mely szerint egyik lepke a másikat színben és alakban „*védelem*“ szempontjából utánozza. Az előadás abban konkludál, hogy a természettudomány a rovarok és egyéb állatoknak egymáshoz, vagy élettelen tárgyhoz való hasonlóságát mindenkor rendkívül érdekes jelenségnek fogja tekinteni, de a mimikri-elmélet felett előbb-utóbb napirendre tér.

Másodiknak ifj. Entz Géza „*A Quarnero planktonjáról*“ tartott előadást. Előadó egy éve foglalkozik a quarneroi plankton tanulmányozásával s ez alkalommal a csillangós ázalékállatok közé tartozó *Tintinnidák*on tett megfigyeléseiről számol be. Az élő állatokon végzett vizsgálatai alapján a *Tintinnidák*nak két típusát különbözteti meg. Testalakjuk és szervezetük vizsgálása után mozgásukról szól. Mozgató szerveik számos csillangóból összetett lemezek, melyek görbültségüknel fogva olyanok, mint a propelleresavar szárnyai s ezért az állatot csavarvonalú pályán viszik előre. A *Tintinnidák* héjának magyarázatát és keletkezését testük alkotásából és mozgásukból iparkodik levezetni. — Végül megemlíti, hogy a Quarneróban körülbelül 30 faj *Tintinnidát* talált, s közöttük olyanok is vannak, melyek nem egyes fajokat, hanem alaksorokat képviselnek.

Méhely Lajos a fölös számú végtagok keletkezéséről értekezett. Egy a Nemzeti Muzeum birtokába került hatlábú ásóbéka (*Pelobates fuscus*) szervezeti viszonyait ismeretve, megállapította, hogy a fölösszámú végtagok mindig a váll- vagy medenceövé valamely alkotójának a kettőtörése vagy kettéhasadása következtében keletkeznek. A seb felületéről kisarjadzó szövet ugyanis belső, a fajok hosszú törzsfejlődésére és a szervezet egyensúlybeli viszonyaira visszavezethető okokból nemcsak magát a sebet hegeszti be, hanem föltéve, hogy a szervezet elég fiatal, egy fölösszámú övet is fejleszt a hozzátartozó végtaggal együtt. Ugyanilyen jelenségek a gyíkok, madarak, sőt az emlősök sorából is ismeretesek s az okok mindig ugyanazok. Előadó azután ismerteti a neovitalistáktól adott magyarázatokat és kimutatja, hogy a megújulás jelenségeit nem lehet a czéltudatosság elve szerint magyarázni, mert a szervezet a külső hatásokra gyakran nagyon is czélszerűtlenül reagál.

Az előadás kapcsán élénk vita fejlődött, melyben Dr. Rátz István, Lósy József és az előadó vettek részt.

Megfigyelések az állatvilágból.

1. *A kutya helyismereti emlékezete.* 1899 ápr. 17-én napi sétámat egy hegy tetején elterülő fensíkon tettem meg, ahol a mezei pacsirták (*Alauda arvensis* L.) nagy számban fészkeltek. Egy 3 tojást tartalmazó fészkekről épen a legutolsó pillanatban röpített ki a madár, midőn a sétákról elmaradhatatlan házőrző kuvaszkutyám már nekiugrott volt. A kritikus pillanatban — nehogy a tojások áldozatul essenek a kutya ornithologiai érdeklődésének, — kénytelen voltam pálczámmal tiltakozni ellene, amiből következőleg az idegen jószágban kár nem is történt. 8 nap múlva ismét ott jártunk a hegytető füves laposán, de annélkül, hogy a kutyámhoz szóltam volna valamit, a fészektől mintegy 20—25 lépésnyi távolban hátam mögé kerül, teljes közönnyel követ, sőt az ugyancsak a legutolsó pillanatban kiröppenő pacsirtát, vagy annak fészkeiben mozgolódó 3 fiókját még látni sem akarja. Az újabb 8 nap múlva ide tett séta alkalmával a jelzett magatartása ismétlődött, jeléül annak, hogy 16 nap elteltével is sem az eset, sem a hely nem ment még előtte feledésbe.

2. *A kutya boszúja.* Egy téli reggelen egy nagy juhász-kutya kullogott az udvaromban, amelyet az én kisebb kutyámmal menten kiűztem. A hivatlan vendég szó nélkül távozott. Délutáni sétánk a kikergetett kutya portája előtt vezetett el minket, azonban mihelyt megpillantotta az én kutyámat a kiutasított pajtás, az eddig még békésen viselkedő nagy kutya most oly harczián rontott ellenünk, hogy ugyancsak vitéz védelmet kellett kifejtenünk, míg a méltó vendéglátáson átvergődtünk. A tendencia nyilvánvaló: „Amilyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten“.

3. *A kutyák barátsága.* Kutyám és a szomszéd kutyája jó barátok voltak, viszont a 4-ik szomszédban lakó kerek és kovács 1—1 kutyája is békés társak voltak. Egy alkalommal e két nagy útonálló a kutyámnak rohant, amelylyel különben sohasem éltek békességben. A harczi zajra egyszerre csak ott termett a közvetlen szomszédom erős kutyája s a kétségtelenül bekövetkező komolyabb összeütközésnek rövidesen végett vetett. Háládatos kutyám nagy tiszteletben tartja a hős Hektort, mivel érezte, hogy az igaz barátság a szükségben nyilvánul legjobban.

4. *A kutya figyelme.* Egy sétámat a moci úton végeztem, amelynek szélén ott áll a megváltás szent jele: a fakereszt, az istenember domború alakjával. Kutyám véletlenül felpillant, szigorúan néz, keményen figyel s végre mérges ugatással támadta meg a fészületet, de az megmozdulni nem akarván, hangos morgással tovább folytatta útját. Azóta sokszor vonultunk el a kereszt előtt, de most már készakarva sem lehet az itten szerzett tapasztalattal okosabbá vált kutyát támadásra ingerelni.

5. *A mezei kutya.* 1900 április havában (10-én) a falutól 1 km.-nyi távolban fekvő szamosparti fűzberekben sétáltam, amiből egészen szokatlanul egy fehér falusi kutya, látszólag minden ok nélkül, hirtelen nekem ront s hevesen ugatva utamban föl akar tartóztatni. Meglepetésemben dühödtnék vélvén, elővettem pisztolyomat, azonban azt használni okom nem volt. A kutya hátrálását követve, egy odvas fához értem, amelynek üregében kis kutyakölykök nyöszörgtek. Az oduban a vakondok, a mezei poczok és a sármány részeit találtam, amelyeket a kutya fogdosott össze a berekben kölykei táplálására.

6. *A macska elővigyázatossága.* A házi macska, ha valami ételdarabot, pl. kenyeret, húst vagy madarat dobunk neki, mihelyt szájába veszi, azonnal hirtelen megrázza s csak azután kezdi megenni. A macska természetében rejlik ez ösztönszerű szokásnak magyarázata az, hogy a nagyobbára apró emlősökkel táplálkozó állat, száját a rágcsalók éles harapásától megvéendő, egy rövid, de erős megrázással előbb ártalmatlanná teszi őket s csak azután kezdi falatozni. E szokását azonban a macska még akkor is érvényesíti, amidőn arra semmi szükség nincsen.

7. *A vasúti vonat a vércse szolgálatában.* A létért való küzdelemben hogy mily ritka ügyességgel képes az állatvilág a kedvező helyi körülményeket a saját hasznára értékesíteni, ennek fényes tanujelét szolgáltatja a következő — már mások által is észlelt — megfigyelésem: Vasúti utazásaim alkalmával sokszor láttam a tovasiető vonattal egy-egy véresét versenyezni, aminek ezélja később nyilvánvalóvá lett. 1893 július 23-án d. u. Szamosújvár és Deés között utazva láttam, hogy a vonatot oldalt kísérő vércse egyszer csak hirtelen alácsap s karmai között egy sivitó és vergődő citromsármánnyal emelkedik a magasba, hogy áldozatával a közeli erdőbe meneküljön. Ugyanennek a jelenségnek voltam még tanuja ugyanazon vonalszakaszon július 29-iki és aug. 3-iki utazásom közben, ekkor is délutánoként. — Mily nagy volt azonban meglepetésem, midőn augusztus 20-án d. u. alföldi utazásomban is előtűnt egy kis *Falco* sp., amely vonatunkat Cséffától Nagy-Szalontáig kísérte. Érdekes volt megfigyelni, mint vágat a rohanó gőzvonat oldalán csekély magasságban a föld színe fölött, hogy a lokomotív előtt átesapva, a vonat másik oldalán hátrafelé ismét megkerülve azt, a legészrevétlenebb hirtelenséggel rácsaphasson kézrekerítendő zsákmányára. — Nem állíthatom határozottan, vajjon a vércsefajokon kívül a karvaly is úzi-e a vonat fedezete alatti vadászatmódot, azonban kétségtelen az, hogy a kisebb sólyomfajok sokkal nagyobb mértékben igénybe veszik az apró madarak figyelmét lekötő vasúti vonatokat, semmint azt az ember első tapasztalásból feltételezné. (L. Természet V. évf. X. sz. 11. lap.)

8. *A táviró sodronyok madárpusztításához.* E beces lap V-ik évf. IX-ik sz. 11-ik oldalán „Egy vadpusztító kulturintézmény“ czim alatt részletesen foglalkozik Lázár Lajos a táviró-vezeték madárpusztításával. Feljegyzéseit mindenben magam is igazolom s e helyen csupán csak azon madarak neveit említem föl, amelyeket néha-néha a vezeték alatt szárny- és lábtörötten találtam. Ezek: *Fogoly* (*Perdix cinerea* Lath.), *Vízi guvat* (*Rallus aquaticus* L.), *Haris* (*Crex pratensis* Bechst.), *Pettyes vízicsibe* (*Porzana marmorata* Leach.), *Vízityúk* (*Gallinula chloropus* L.), *Törpegém* (*Ardetta minuta* Gray.), *Indet sp. mocsári szalonkafajok*, *Seregély* (*Sturnus vulgaris* L.).

9. *A vércse merészsége.* 1898 márczius 19-én a szamosparti berekben voltam, midőn egyszerre csak nagy magasságból egy ferdén és nyilsebesen aláuhogó aprófajta (pergő) ruczát láttam a Szamos vizébe esapódni, amelyet 1 méternyi távolban az üldöző vércse hajszolt. A ruczának ilyen módon való megmenekülése után a támadó fél tovább állott.

10. *A sikló táplálkozásához.* A tordai hasadék Hesdát patakában láttam egy *Tropidonotus natrix* Gesn.-t, amely úszás közben egy kis halat vitt szájában. 1900 július 6-án Ördögös-Füzesen egy agyonvert *Tropidonotus natrix* hevert az út porában, amelynek gyomrában egy nagy, frissen lenyelt *Bufo viridis* Laur. volt.

Apahidán, 1902.

Orosz Endre.

Füsttelen lőporok és a rozstdaelleni olajok.

Azt hiszem a legaktuálisabb kérdést vetem fel ezzel. Magyar vadászati szakközönségeink eddig ugyan — ami elég csodálatos — alig járultak hozzá ennek megvitatása, illetőleg megoldásához, de mivel alig hihető, hogy szakavatottabb vadász manapság a füsttelen lőporok és főleg a kiskaliberű golyós fegyverek korszakában ne tulajdonítana a dolognak az azt megillető fontosságot, azt kell gondolnom, hogy a vadászok egy kis rozsdaképződéssel fegyvercsöveikben vagy nem igen törődnek, vagy pedig — amint nálunk ez már sajnos szokás — akinek némi tapasztalatai vannak e kérdésben, az azokat ugyancsak jól elzárta íróasztala fiókjába, hogy valahogy más valaki meg ne tudja, ne okulhasson belőle.

Komoly mentség csak egy van: az, hogy nálunk vadász körökben a füsttelen lőpor használata még nem oly elterjedt, mint pl. Németországban. Azonban — a lövésbeni előnyeiket tekintve — nálunk is napról-napra nagyobb tért hódít és azt hiszem, nem sok idő kell hozzá, hogy a panaszok is oly gyakoriakká válhassanak a fegyvercsövek elrozsdásodása miatt. Ezért joggal lehet, sőt szükséges a kérdéshez már most hozzászólni.

Már hosszabb ideje kísérletezem különböző rozstdaelleni olajokkal — fegyvereimet minden egyes esetben magam tisztítván — és mióta Németországban tartózkodom, majdnem az összes ismertebb füsttelen lőporokat használtam részben azért, hogy tulajdonságaikat, a csőfelület megtámadását illetőleg, kiismerjem. Eddig arra az eredményre jutottam, hogy minden füsttelen lőpor (beleértve az osztrákmagyart is, mely azonban mégsem támadja meg a csövet oly mértékben, mint az erősebb német és angol porok) körülbelül egyformán marja a csövet, kivéve a haaslochi ú. n. „Fasan“ lőpor. Ennek ez a tulajdonsága tehát nagy előnye volna, de másközlömben meg alig van nagyobb hatásképessége, mint a jó fekete lőporok és csaknem mindegy, hogy melyiket használjuk, csak a „Fasan“ még valamivel drágább.

Azok a füsttelen lőporok, melyek hatásképességükben a feketét nagyon felülmúlják — és ezért használatuk indokolt is — egyforma erősen rontják a belső csőfelületet, ha

nem használunk jó, teljesen megfelelő tisztítószert és az egész fegyvertisztítást nem végezzük szakértelemmel. Hogy ezt teheszük, először tisztában kell lennünk azzal, hogy hogyan keletkezik a rozsta a fegyvercsőben, micsoda gázok, vagy közönségesen úgynevezett salak okozza azt, mert csak úgy tudjuk annak képződését megakadályozni.

A vadászati célokra szolgáló füsttelen lőporok legnagyobb része szemcsés vagy kis lencsealakba formált, alkohol-aetherrel, vagy eczet-aetherrel gelatinált lögyapottból áll, melyhez még egy kevés bárium, vagy kálsalétromot kevernek, hogy a vadászatnál használatos gyengébb gyutacsok a hüvelyben levő lőporadagot felrobbanthassák. A robbanás alkalmával a fegyvercsőre nem ártalmas gázokon kívül szén (főként ez okozza a cső belső elpizskolódását) víz, alsalétromsav és szénsav keletkezik, melyek közül épen az alsalétromsav az, mely a csőanyagot oly erősen megtámadja. Hogy ezt megakadályozhassuk, *oly anyaggal kell a cső belső felületét közvetlen a vadászat után érintkezésbe hozni, mely az említett sav savanyú és a csőanyagot megtámadó jellegét megszüntesse, vagyis azt neutralizálja sóvá, mely a csőanyag iránt semleges. Ezt pedig csakis egy alkalikus (lúgos) természetű szer felhasználásával érhetjük el.*

Füsttelen lőporok használatánál tehát első fokelléke, úgyszólván alapja az összes rozsdamentesítő szereknek, hogy alkalikus jelleggel bírjanak. Ha közvetlen a használat után, tehát mielőtt a képződött savak maradandó nyomot hagytak volna hátra a csőben, azt egy ilyen szerrel érintkezésbe hozzuk, természetesen gondoskodva, hogy a belső csőfelület minden legkisebb része is érintkezésbe jöjjön vele, *akkor az utánrozsdásodás — a csőben lévő „salak“-ból kifolyólag — ki van zárva.* Ezután a fegyvercső tulajdonképeni tisztítását napokra is lehet halasztani, annélkül, hogy az — ha száraz helyen tartatik — rozsdát fogna.

Hanem, hogy a tisztítás könnyen eszközölthetessék, szükséges, hogy a rozsdamentesítő szer ne csak neutralizálja a savat, hanem egyszersmind a lerakódott piszkot jól oldja is, hogy a később a tisztításnál könnyen eltávolítható legyen. Végül pedig — ha a szer folyadék — lehető hígnek is kell lennie, hogy főképen a vontesővű fegyvereknél a huzatok szegleteibe is könnyen behatolhasson.

Ezek főkéllékei egy jó rozsdamentesítő szernek, melyet azonban nem szabad összetéveszteni a konzerváló szerekkel, ép ahogy a fegyvereső rozsdamentesítése és későbbi, eltevésre való tisztítása között nagy különbség van, ha füsttelen lőport használ a vadász. És ezt mégis legkevesebben veszik tekintetbe.

A legtöbben — ezalatt persze a füsttelen lőport használókat értem — fegyverüket a vadászat után rövidebb, hosszabb idő múlva, de mindjárt először és utoljára is — „kitisztítják“.

Részint a legújabb piacra került olajat használják e célra — tekintet nélkül arra, hogy az tisztító, konzerváló, vagy neutralizáló szer jellegét viseli-e, — részint csak közönséges égetőolajjal, ha nem kőolajjal huzogatják át a fegyveresővet, — ép azzal, ami hirtelen kezügybe esik. És ha azután a cső fényes és látszólag tiszta, akkor nyugodtan teszik a tokba, azzal a meggyőződéssel, hogy a tisztítás pedánsan és tökéletesen történt. Pedig ez csak látszat, épúgy a cső tisztasága is.

Néhány nap múlva, még a legszárazabb helyen tartva is, rozsdafoltokat kap, melyek eleinte — a csövön keresztül nézve — alig vehetők észre, de később mind láthatóbbakká lesznek. Ha a vadász egy hét múlva előveszi a fegyvert és átvizsgálja, elképedve fogja konstatálni a rozsdamarást, melynek keletkezése nagy kérdőjelként áll előtte. A fegyver száraz helyen volt, nedvesség nem férhetett hozzá, hát mi másnak, ha nem a füsttelen lőpornak kell végül a hibát magára vállalni. A vadászok között pedig úgyszólván szentenciává válik az a nézet, hogy a füsttelen lőpor még a leggondosabb (?) tisztogatás után is megtámadja a csövet és így minden fegyverre quasi a halálítéletet mondják ki, ha füsttelen lőport lőnek belőle. (Csak ezen alapulhatnak afféle nézetek és kijelentések, hogy pl. a füsttelen lőporral való puffogatást csak olyan nagy ür engedheti meg magának, kinek tehetségében áll minden második esztendőben (?) kiegészített és rozsdamart fegyvereit újjakkal felcserélni, stb.)

Ez az általánosnak nevezhető vadászvélemény. A való tényállás azonban egészen más. Már előzőleg említettük, hogy a *csőrozsdásodás ki van zárva, ha közvetlen a vadászat után a csőfalra levált, leverődött savakat neutralizáljuk.* Ha tehát a cső száraz helyen tartva mégis rozsdát fogott, ez csak annak a jele, hogy a keletkezett savakat vagy egyáltalán nem, vagy nem teljesen, vagy nem idejében neutralizáltuk. Ez pedig csak a fegyverrel való, szakavatottságot nélkülöző bánásmódra vezethető vissza. Vadászainknak igen nagy része nem tudja, hogyan kell fegyverét tisztítani és bárhányan is utasítsák vissza ezt a szinte nevetségesnek tetsző vádat, mégis úgy van. Mert ha a fegyver tisztítását úgy végeztük pontosan, ahogy kell, akkor nem keletkezik benne rozsdá, feltéve, hogy száraz helyen tartjuk. Hanem persze a füsttelen lőpor nem fekete lőpor s ha ennél bármiféle olaj, petroleum, vagy zsír többékevésbé megtette a magáét, füsttelen lőpor használatánál távolról sem felel meg. Ennél sohasem szabad azt a szabályt szem elől téveszteni, hogy előbb a keletkezett savakat neutralizálni és így a csőanyag megtámadtatását kell meggátolni és csak azután lehet a tulajdonképeni tisztításhoz fogni.

(Vége következik.)

Ifj. Bartal Aurél.

A romániai madárkereskedésről.

Hiába, csak önző az emberek nagy száma; nem elégszik meg azzal, hogy a madáréneket a szabad természetben élvezze, hanem elég szívtelen arra, hogy a szegény éneklőmadárkat megfossa szabadságától s a tán inkább a fájdalom, mint az örömszülte énekét közelebről s gyakrabban élvezhesse. Az éneklő madarak fenti okból való összefogdosása nálunk is ismeretes, sőt régi keletű, azonban sohasem fajult el annyira, hogy azzal kereskedelmet,

avagy valaki belőle kenyérkeresetet üzött volna. Valóságos madárkereskedésről csak Romániában lehet szó, amelynek fővárosában — Bukarestben — madárpiaç van, hol a hatóság szeme láttára százával kínálják az éneklő és más madarak számtalan fajtáját megvételre boldog-boldogtalanak. Nem lesz talán érdektelen, ha néhány sorban e párját ritkító intézményt ismertetjük.

Vásáros bódékhoz hasonló deszkaalkotmányok sorakoznak a városnak majdnem közepén fekvő úgynevezett „*madárpiaç-téren*“. A bódék oldalára szűk, részint felakasztva, részint vas-, részint fakalitkákban látni a temérdek pintyet, csizet, tengeliczet, pacsirtát, fülemilét, pirókot, sármánykát, rigót, gerliczét, stb. stb. Ezek a magánzárkába csukott ártatlan teremtményeken kívül, melyek aránylag elég drágák — (fajok szerint változó és pedig pinyt 20 fillértől 1 koronáig; csizé, tengelicz 1—2 korona; pacsirta 3—4 koronától 10-ig; fülemile 5—10 korona, rigó 10—20 korona, sőt drágább is) — ötvenével-százával együvé zártan kínálják az olcsóbb portékát, 100—120 ccentiméter átmérőjű, kőralakú és mintegy 30 cm. magas, szitakéregből készült, madártartónak nevezhető alkotmányban, melynek felső széléhez küpszerűen emelkedő aprószemű háló van erősítve. Egy ilyenben néha öt-tíz és több fajú madár van összefogva — különösen ősszel — ahonnan kiki tetszés szerint választhat magának 5-10 fillérért madarat. Hasonló madártartókban látni a többnyire egyesével kiválasztott és természetszerűleg jóval drágább fürjeket. Az eladásra kerülő madarak száma és faja az évszakok szerint változó. Tavasszal a kalitkába zárt kisebb éneklők kerülnek piacra és pedig a fentemlített árakban; később már túlnyomólag pacsirta, fülemile és rigó képezik az alku tárgyát. Gyakran egész fészekalj pacsirta, fülemile és rigót látni éhezó apróságokkal, melyek amellet, hogy sokszor zsúfoltan vannak, még sokat éheznek is. A kalitkák halmaza között egyik-másik nagy kalitkában látni azután elég gyakran a „*ritkaságokat*“, úgymint bagolyfiókat, szajkót, szarkát, véresét s más madarakat, melyeknek állandóan sok bámulója akad. A bódék mellett égnek meredő hosszú nádszál-nyalábok, majd tepertős-pogácsa alakú és nagyságú, madárléppel telerakott széles tálak, majd nagy és hálóval bevont ruhakasokban szorongó különféle színű galambok, majd hangyatojásokat kínáló cigánygyerekek kötik le az idegen figyelmét. Nyáron különösen élénk a galambkereskedés. Ősszel azután százával árulják a különféle éneklő madarakat a fent leírt madártartókban.

Noha elég népes, mindazonáltal a legsiralmasabb képet télen lehet látni, midőn a szerencsétlen madarakat nemesak az éhség, hanem a vízhiány is kinozza, mert ivókájukban a víz fenékgig szokott fagyani.

Jó kelendőségnek örvend a pirók. Ennek az a magyarázata, hogy a nép között az a babona él, hogy ha valaki pirókot tart lakásában, akkor az abban lakók fejfájása a pirókra megy át; a pirók volna eszerint a fejfájás villámhárítója! Érdekes volna tán a madárfogás néhány módját is felemlíteni. A legtöbb madarat — köztük az éneklőket — léppel fogják. E célra mesterséges fát készítenek ágakból, mely utóbbiak végére bodzafából 3—4 ccentiméternyi darabkákat erősítenek. A léppel bekent vékony és hajlékony nyírfavesszőt a bodza végébe szúrják. Az ily módon előkészített fát kertek közelébe, vagy általában oly helyen állítják fel, hol az éneklőmadarak csapatokban szoktak tartózkodni. A fától mintegy 5—10 méternyi körzetben a földre köröskörül különféle kalitkába zárt madarakat — hívókat — tesznek földre. Ha már most valamely szerencsétlen madarat végzete abba az irányba vezet, a hívó szavára rendszerint „lépre megy“.

A fülemilét egymásba illő keretre kifeszített hálóval fogják. Az alatt a bokor alatt, hol a fülemilét ismételen hallották szólani, néhány tenyérnyi területen a földet felássák s erre helyezik a felállított hálósapdát. Ha a fülemile csapdába került, vergődése közben az ugyanott elhelyezett kis csengetyút megszólaltatja, hogy „jóakarói“ könynyítsenek szorult helyzetén. — A rigóféléket többnyire úgy

fogják, hogy a fészek fölé, néhány lépés vesszőt helyeznek s mikor a madár fészkére akar szállni, avagy fiait etetni, akkor a lép összeragasztja szárnytollait s fiaival együtt fogságba kerül. Néha lószórból készült hurokkal is fogják.

Azt hiszem, hogy a madárkereskedés Romániában is alkonyát éli; kívánatos is volna, hogy az illetékes tényezők közbevéssék magukat, hogy ezek a szerencsétlen teremtmények ne kalitkába zárva, hanem a szabad természetben gyönyörködtessék a természet barátait hivatásukhoz képest.

Betegh Lajos.

UDÓSÍTÁSOK.

Elaggott fakó-keselyű. Olvasva e folyóirat mult számában Lakatos Károlynak az orvmadarak létfentartási működéséről szóló felette érdekes cikkét, vonatkozóan ennek az elvéhédet példányokról szóló részére, illustris példakép emlitem fel, hogy 1900 okt. 10-én egy hatalmas fakó-keselyű ereszkedett le Békéscsaba egyik népesebb utcájára. A kimerültség minden szimptomái észrevehetőek lévén rajta,

még a közelgő szemtanúk sem riaszthatták fel az agoniába merült madároriást, úgyannyira, hogy sikerült azt pokrócz segítségével zsákmányul is ejteni. Pár napig még a gymnasium udvarán őrizték a beteget, de minthogy gondozóit csőr- s szárnyvagdosásokkal hevesen támadta, csakhamar a preparátor asztalára került. Tekintve, hogy ez a példány magán viseli a vénség minden ismertető jelét s tekintve azt, hogy boncolása közben lösebb vagy más elváltozás nem volt észrevehető, gyomra megvizsgálása alapján a mérgezés is kizártnak látszott, minden valószínűséggel feltehetjük, hogy ez is egy azon orvmadarak közül, melyeknek létfentartására szükséges fizikai erejük felett a végelgyengülés, mint az élet természetes procezzsusa győzedelmeskedik. — Ugyancsak ebben a cikkben olvasom továbbá, hogy némely orvmadár csaknem az „őrültséggel“ határos vakmerőséggel támad meg más, erejét felülmuló élőlényt. Erre pedig szolgáljon bizonyítékképen, hogy pár évvel ezelőtt hetivásárunkra is került egy oly harcra, melynek testébe orvmadárkarmok s esontújjak voltak benöve, világos jelétül a ragadozó „őrült“ támadásának.

Békéscsabán, 1902 január 30.

Tarján Tibor.

T. Szerkesztőség! Hogy a róka zsákmánya megszerzésében mily ravasztságot szokott kifejteni, azt a következőkben elmondandó m. évi október hó egyik estéjén tett megfigyelésem eléggé bizonyítja. Csendesben meghúzódva a cserjés domboldal szélén elhúzódó árokban vártam a bekövetkezendőkre, amidőn az előttem elterülő völgy alján tőlem mintegy 30 lépésnyi távolságra fekvő bokorban egy rókát vettem észre erősen a földhöz lapulva; élénken figyelni látszott, mintha várt volna valamire. Jelenlétemet, úgy látszott, nem vette észre s így kíváncsian vártam a mozdulatát, mert nem tudtam, hogy mire leskelődhetik. Egyszerre csak a völgy távoli részéből rókaacsaholás ütötte meg füleimet; arrafelé nézve láttam, hogy egy nyúl szalad a völgy alján s tőle mintegy 30—40 lépésnyire két róka üldözte egyenesen a bokor felé, melyben a már említett róka lappangott. A vaktában rohanó nyúl nem vette észre a bokorban rejtőző veszedelmet s így egyenesen nekifutott. Mikor már csak néhány lépésnyire volt a bokortól, hirtelen kirohant a leskelődő róka és elkapva a nyúl nyakát, erősen a földhöz szorítva tartotta. Csakhamar a két üldöző is odaért a tett színhelyéhez s már-már siker koronázta volna munkájukat, de egy jól irányzott lövésem leterítette az egyik rókát, míg a másik kettő felfogván a helyzet felettébb kritikus voltát, nyomtalanul eltűntek a bokrok közt, a nyúl pedig megszabadulván ellenségeitől, szintén nagy gyorsasággal odébb állt.

Ifj. Balázsovich István.

T. Szerkesztőség! Ha valaki ordeink bestiális vadrozójának, a farkasnak, monografiáját fogja megírni, — tájékoztatóul fog neki az alábbi eset szolgálni arra nézve, hogy nemesak a nagy Oroszország hóval borított síkságain vetemedik ez a ragadozó megfontolhatatlan szemtelenségre, hanem a kultúra terén már előhaladt hazánk népes vidékein is. — Az elmúlt év karácsony másodnapjának holdvilágos estéje volt, amint úgy tíz óra tájt N. község mellett haladt szekerem, melyen — hivatalos utunkból hazatérőben — főerdőörömmel voltunk ruhánkba betakaródzva s tünődöttünk hallgatagon az emberi sors kifürkészhetlen változatain s a nagy mindenség mulandóságán. „Még egy rongyos rókát sem látni“ — töröm meg a már unalmassá válni készülő csendet. „Ép azt akartam mondani, — felel reá a főerdőőr — hogy ott előttünk, az út közepén mintha valami állat mozogna.“ Odapillantok magam is, hát tényleg látom, hogy mintegy 50—60 lépésnyire előttünk valami alak üldögél. „No az

már biztos, hogy róka, — mondtam én — csak gyűjjon egy töltenyt a tegyverébe.“ S míg az ilyenkor szokásos kapcsolással a tölteny tényleg belekerül a puskába, addig kocsink el is döcögött az ismeretlen alakig, amely a róka szokása ellenére egy esepet sem zsenirozta magát s csak midőn a lovak már majdnem ráléptek, mozdult el s mászott fel koczogva a mintegy méternyi magasságú útpárkányra. Hátha löktem a kocsiszt, — aki tudta, hogy ez a rögtöni megállásnak a

jele, — s amint a szekér megáll, vadunk még mindig nem gondolt a menekülésre; pedig a róka ilyenkor szedi az irháját! Az őr tehát czélba veszi s véletlenül pompásan tarkón lövi a még akkor is rókának vélt állatot. Ahogy azonban leszáll utánna a szekérről s fel akarja emelni az élettelen, — elfogja őt a csodálkozás. „No kérem, még ekkora rókát soh'se láttam.“ „Már mindegy, — mondom — csak tegyék saroglyába a kocsissal.“ Hát ahogy odáhozak a szekérhez, eszméltünk fel egyszerre, hogy hát „hiszen ez farkas“. Még megjegyzem, hogy ez az eset jól frekvenciózott megyei úton történt s hogy a lovak még jelét sem adták a közmondásos horkolásnak, ugrándozásnak. Hogy az éhség-e, vagy mi készítette a farkast az elmesélt toleráns viselkedésre, — ki tudná megmondani. Tény az, hogy bár már elég farkassal volt dolgom, — ily szemtelenségét eddig még nem tapasztaltam.

Nagy-Sink, 1002 január 31.

Vadászüdvvél

Craus Géza.

Dr. Mika Károly.

† 1902 január 26.

Sulyos csapás érte fellendülő vadászati szakirodalmunkat. Dr. Mika Károly nincs többé! Negyedszázadot meghaladó lelkiismeretes munkássága delén ölte meg őt a szörnyű betegség. A magyar vadászati szakirodalom egyik kiváló művelőjét veszítette el benne, ki fáradságot nem ismerve, vasszorgalommal és nagy tudással felfegyverkezve, lelke tüzeit emésztette fel, hogy hazájának korrekt és tanult vadászokat nevelni segítsen. Az egész ország vadászközönsége ismeri „A Természet“, „Vadászlap“, „Vadászat és Allatvilág“-ban sürűn megjelent szakközleményeit, minden olvasója a legnagyobb elismeréssel szól „A vizsla porforce idomítása“ című könyvéről és a vadászati szakirodalom valódi kincséből az átdolgozásában megjelent „Dietzl“-féle díszmű, melynek értékét kiválóan emeli az a körülmény is, hogy a majdnem 800 oldalas munkában minden vadászati műkife-

jezés magyar. — Ezen munkássága közepette mint állami reáliskolai tanár híven teljesítet terhes kötelességét és élénk részt vett a társadalom minden közhasznú mozgalmában. Egyik harcosa volt ő a vadászati védegyeletnek, az orsz. m. ebtenyészítő egyesületnek, 1875 óta rendes tagja a természetudományi társulatnak, választmányi tagja a soproni irod. és műv. körnek, alelnöke a soproni madárvédő egyesületnek, kiváló vizslaidomító, jeles preparátor, vívótanára a sportkedvelő ifjúságnak s mindezeken túl korrekt, kitűnő vadász, a legjobb vadászpajtás, melegszívű, igaz, önzetlen barát. Adjon az ég neki nyugodalmat siri honában; elhunytá felett érzett bánatában juttasson szívében emlékének helyet az ország minden korrekt vadásza.

IRODALOM.

Magyarország madarai. *Madarász Gyula* ily című nagy ornithologiai munkájának megjelent a VIII—IX. füzete igen érdekes tartalommal. Tárgyalva vannak e füzetben a gém-, daru- és lilealakuk. A füzethez a Buteo Zimmermannae csinos kivitelű színes képe van mellékelve. — Megrendelhető e mű intézetünkben is, füzetje 3 koronájával. Szívesen ajánljuk e művet az érdeklődők, különösen az iskolák figyelmébe.

Vizenjárók és kétkézi munkások. (Tömörkény István könyve.) A „Szegedi Napló“ összegyűjtötte illusztris munkatársa, Tömörkény István rajzait és ezáltal ismét oly könyvvel gazdagodott irodalmunk, amely a szó teljes értelmében magyar, amelynek minden sorából a tősgyökeres magyar író magyaros tehetősége csillog felénk. Tömörkény István Szeged és környékének népéletéből meríti tárgyait, ezt az életet, ennek alakjait mutatja be nekünk nemesak teljes hűségökben, hanem azzal a mély szeretettel is, amelylyel a hivatott írók viseltetnek tárgyaik iránt. A Tisza hús hullámai locsolgatják a Tömörkény nagy tehetségének termékeny fáját, a szegedi puszták levegője mozgatja annak üdezőld lombjait és még sem a szó szűk értelmében vett lokális író Tömörkény, mert tolla nyomán a magyar fajszeretet buzogó forrása fakad, az egyszerű alföldi nép sorának, örömeinek-bújának, szokásainak, ügyének-bajának, jóságának, de még tévedéseinek és eredeti szokásainak megkapó leírásában mindig a magyar néplélek folt nélkül való tükre ragyog felénk. A tiszai hajósok viszontagsággal teljes életüknek szingzag világa, a tanya gazdag szegényei, a vásárló pórember gyakorlatiassága, a pusztá parazitái, a cigányok, a remekbe dolgozó, de a modern versenyben hátraszorított magyar iparos, a gazda reményei és csalódásai, a gépek pusztításai, a juhász, a esősz élete és halála... egyszóval példátlan bőségű típusokban találjuk fel Tömörkény Istvánnál az alföldi magyar népet magát. Jellemző képesség, erős képzelem, a nangulatok egész skálája, kivált az a kedves humor és mindenektőlőt a gyönyörű és a magyarság törvényei ellen sohasem vétő nyelv és a pompás előadás az ő java tulajdonságai. Sokkal nemesebb poézis az övé, mintsem hogy — némely utánzóival ellentétesen — bizonyos tendenciák olesó hatásaival keverné, ami külön kiemelendő érdem manapság. A 203 lapra terjedő, csinos kiállítású könyvet melegen ajánljuk annak a közönségnek figyelmébe, amely még tudja méltányolni, ha a magyar szavakat használó író magyar, sőt el sem tudja engedni, hogy nyelve, szelleme és egész valója csakis magyar legyen.

A hozzánk érkezett sokoldalú Kérdezőkódésekre van szerencsénk tisztelettel kijelenteni, hogy kitűnő laboratóriumunkat és tanszerkészítő intézetünket változatlanul fentartjuk ezután is és szakunkba vágó bármily messzemenő megbízásnak és megrendelésnek megfelelünk. Ajánljuk ennél fogva intézetünket továbbra is ügyfeleink s megrendelőink szíves figyelmébe és pártfogásába.

Tárgyhalmoz miatt több beküldött mű és folyóirat megemlítését kénytelenek voltunk a jövő számra halasztani.

B. B. Baja. A kedves képecskét szívesen köszönjük. Már munkába adtuk. Máskor is szívesen veszünk hasonlókat vagy efféle. — **Sz. K. Mezőtúr.** Lakatos-féle fegyverek csak megrendelésre készíttetnek. Megrendelhetők szerkesztőségünkben. A többire nézve kérjen fegyverárjegyzéket Novotny prágai fegyvergyárostól. Seholy ügy kielégíteni nem fogják, mint itt. — **K. A. Erdőszáda.** Dr. Mika Károly és Főnagy J. írtak idevágó szakmunkát. Ha az eb jóindulatú s nincs a végletekig elrontva, igen. — **S. K. Bpest.** A cikkeket köszönettel vettük. Az „Almamoly“ címűt márciusra hagytuk. — **P. K. Kiszécsa U.** Tessék Novotny prágai fegyvergyárostól fegyverárjegyzéket kérni, abból tökéletes felvilágosítást nyerhet s ott kaphatja a maga nemében a legkitűnőbbet. Tessék ránk hivatkozni. — **H. Z. Pécs.** Az illető fegyvergyárnak az ön által adott címre helyes. Német címet tessék írni. — **R. I. F. Gy.** Cikkeket fogunk róla írni. — **B. G. tanár úrnak.** Ajánljuk intézetünk kiadásában megjelent „A mikroszkópi gyakorlat elemei“ című két kötetes könyvet (9 korona.)

Hirdetmény. A Broczkó, nyitramegyei község határához tartozó Sasvár uradalmi erdőben gyakorolható vadászati jog 6 esztendei tartamra, vagyis 1907. december hó végeig szabadkézből alhaszonbérbe bocsájtatik. Az erdő a morvavölgyi vasút mentén, jelesen e vasútnak „Kutti“ nevű állomásától egy fél órányi távolságra fekszik és 1776. kataszt. holdra terjed. Kihaszonbérelni szándékozók szíveskedjenek az alulírott vadászati intézőséghez fordulni.

LIECHTENSTEIN JÁNOS herceg

rabensburgi (Alsó-Ausztria) vadászati intézősége (Fürst Johann Liechtenstein'sche Jagdleitung, Rabensburg, Nieder-Österreich.)

Több házhely (egy házhely 652 □-öl) a velencei tó mellett **vízivadászati joggal együtt** olesón eladó. Kiltás a vasútra, a velencei tóra és a szemközti Vértes hegyekre. Bővebbet a szerkesztőségben.

Bekötési táblák kaphatók a „Természet“ mostani és régebbi évfolyamaihoz, valamint külön a „Halászat“ tavalyi és idej évfolyamához is. (Ára darabonként 2 kor.)

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára, kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Budapest, II., Zsigmond-utca 11—15.